

بررسی میزان طلاق در ایران، علل و نتایج آن

در سال های ۱۳۹۲-۱۴۰۰

* یعقوب درستکار احمدی

کارشناس ارشد جامعه شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

* صدیقه موافق

دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران .

چکیده

خانواده اولین و مهم ترین نهاد اجتماعی است که نقش جامعه پذیری افراد جامعه را بر عهده دارد. در صورتی که همبستگی بین اعضای آن به خصوص والدین متزلزل گردد، به سمت فروپاشی خواهد رفت و منجر به بروز پدیده طلاق خواهد شد. طلاق به عنوان یکی از آسیب اجتماعی در هر جامعه علل و دلایل متفاوتی دارد و می تواند نتایج زیانباری برای اعضای خانواده و جامعه داشته باشد. پژوهش حاضر به بررسی میزان طلاق در ایران، علل و نتایج آن در سال های ۱۳۹۲-۱۴۰۰ می پردازد. تحقیق حاضر از نوع مطالعات کتابخانه ای بوده که داده ها و اطلاعات آن از طریق منابع مطالعاتی مختلف گردآوری شده است. تجزیه و تحلیل داده ها از طریق تحلیل محتوای تلخیصی صورت گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که میزان طلاق در ایران رشد چشمگیری داشته و تحت تاثیر عواملی همچون عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فردی و شخصی بوده که نه تنها پیامدهای جبران ناپذیری برای اعضای خانواده خواهد داشت بلکه ساختار کلی جامعه را نیز با مشکل مواجه خواهد ساخت.

کلید واژه: خانواده، آسیب های اجتماعی، طلاق.

مقدمه و بیان مساله

خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی، اولین مکانی است که در آن شخصیت و هویت واقعی افراد شکل می گیرد و فرهنگ یک جامعه بر مبنای آن شکل می گیرد. لذا از عوامل مهم سلامت یک جامعه، انسجام و سلامت خانواده می باشد. مادامی که یک خانواده نتواند انسجام و همبستگی خود را حفظ کند گرفتار مشکلات و آسیب های جدی اجتماعی می شود که در نهایت می تواند به فروپاشی ساختار خانواده و طلاق و جدایی والدین منجر شود. طلاق در لغت به معنای گشودن گره و رها کردن است. در مورد طلاق دیدگاهها و نقطه نظرات متفاوتی وجود دارد. برخی آن را امری مذموم و ناپسندیده می شمارند و معتقدند نباید کانون گرم خانواده ها از هم پاشیده شود. زیرا طلاق پیامدهای زیانباری را به دنبال خواهد داشت. برخی دیگر علی رغم ماهیت ناپسند طلاق، در بسیاری از موارد آن را امری ضروری می دانند. این گروه معتقدند در زندگی شرایطی پیش خواهد آمد که ادامه می تواند برای هریک از زوجین خطرات روحی و روانی و جانی داشته باشد. لذا طلاق را به عنوان آخرین و بهترین گزینه در شرایط حاد توصیه می کنند. با توجه به این که طلاق در گذشته نزد مردم، به عنوان یک پدیده ای مذموم و در عین حال وحشت آور تلقی می شده؛ ولی امروزه می بینیم که طلاق، ابزار رایجی شده که به مدد آن، افراد خود را از وضعیت موجود رها می کنند. به طوری که نسل امروز ما نسبت به گذشته از پدیده طلاق، وحشت و استرسی به خود راه نمی دهد و به امری عادی در جامعه تبدیل است، اما چیزی که انسان را دل چرکین می کند این است که طلاق چیزی است مقابل پیوند انسانی و اجتماعی؛ یعنی «گسستگی» که باعث ویران شدن خانواده می شود. (صدرالاشرفی، ۱۳۹۱، ۲۹). قرآن کریم آن را امری مردود می شمارد که باعث فروپاشی خانواده ها می شود. "وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا..." "اگر نشانه های شکاف و جدایی در میان زوجین پیدا شد، برای بررسی علل و جهات ناسازگاری و فراهم نمودن مقدمات صلح و سازش، یک نفر حکم و داور از فامیل مرد و یک نفر حکم و داور از وابستگان زن، انتخاب کنید؛ اگر این دو حکم با حسن نیت و دلسوزی وارد کار شوند و هدفشان اصلاح بین آن دو همسر باشد، خداوند در این صورت چه بسا به وسیله آنان سازگاری بین آن دو (زن و شوهر) فراهم آورد و آن ها را به یکدیگر نزدیک گرداند و خانواده از انحلال نجات یابد". (قرآن کریم، سوره نساء، آیه ۳۵)

طلاق در جامعه ایران، تحت تأثیر فرآیندهای جدید تکنیکی و ارزشی، انسجام خانواده ها با مسائل جدی مواجه شده است که در گذشته مشابه آن در این سطح وجود نداشته است و در دهه های اخیر، با وجود سیاست گذاریهای اجتماعی و برنامه ریزی های فرهنگی، به سمتی در حال حرکت است که روزه روز بر تعداد طلاقها افزوده می شود (صادقی فسایی و ایثاری ۱۳۹۱، ۶).

آمارهای مربوط به طلاق در ایران، حاکی از سیر صعودی آن در جامعه دارد، بر اساس آمار در سال، ۱۳۸۰ تعداد طلاق به ازای هر یکصد ازدواج برابر با ۴۲/۹ درصد، در سال ۱۳۸۵ تعداد طلاق به ازای هر یکصد ازدواج برابر با ۰۹/۱۲ درصد، در سال ۱۳۹۰ تعداد طلاق به ازای هر یکصد ازدواج برابر با ۳۲/۱۶ و در سال ۱۳۹۴ تعداد طلاق به ازای هر یکصد ازدواج برابر با ۸۹/۲۳ بوده است. (حسنی، ۱۳۹۷، ۱۲۹). همچنین بر اساس آمار ثبت احوال ایران در سال ۱۳۹۱، ۱۵۰ هزار و ۳۲۴ طلاق به وقوع پیوسته است؛ یعنی روزانه ۳۸۱ زوج از یکدیگر جدا شده اند که ۲۱۱۲۷ مورد کمتر از یک سال و ۱۷۷۱۹ مورد از آنها کمتر از دو سال با یکدیگر زندگی کرده اند. (مرادی، ۱۳۹۹، ۸۱)

میزان زیاد طلاق در جوامع امروزی از یکسو و تغییر الگوی طلاق و نوع نگاه به این پدیده از سوی دیگر، محققان علوم اجتماعی به ویژه جامعه شناسان را به کاوش درباره عوامل مؤثر بر آن واداشته تا کشف و بررسی کنند که چه عواملی سبب چنین تغییراتی در روند جهانی افزایش طلاق و تغییر ماهیت آن شده است. محققان علل و عوامل بسیاری را برای طلاق ذکر کرده اند. مشکلات مالی، ناسازگاری های اخلاقی زوجین، عدم علاقه طرفین به یکدیگر، دخالت های دیگران در زندگی زناشویی، سن ازدواج کم، اعتیاد و ... از مهم ترین عوامل مؤثر در بروز پدیده طلاق می باشد (هدایت الله ستوده) فروپاشی نظام خانواده که منجر به طلاق والدین می شود می تواند عواقب و پیامدهای جبران ناپذیری برای اعضای خانواده و متعاقب آن برای جامعه به همراه داشته باشد. طلاق می تواند عواقب و نتایجی مانند بزهکاری کودکان و نوجوانان، فقر و فحشا، اعتیاد، پر خاشگری و ناسازگاری کودکان، افت تحصیلی کودکان، کاهش میل به ازدواج و عدم آینده ای درخشان داشته باشد که نه تنها گریبان افراد، بلکه جامعه را نیز خواهد گرفت (ستوده، ۱۳۸۴)

بر اساس مطالعات بدست آمده . به طور کلی علل و عوامل طلاق به چهار بعد تقسیم می شود: ۱- اجتماعی ۲- اقتصادی ۳- فرهنگی ۴- فردی - شخصیتی که عوامل فردی - شخصیتی بیشترین فراوانی را در بر می گیرد (کاملی، ۱۳۸۶، ۱۸۹ و ۱۸۸).

با توجه به عوامل فوق بررسی میزان ، علل و نتایج طلاق می تواند راه را برای برنامه ریزی و مدیریت مسئولین در پیشگیری از آن هموار سازد تا نسبت به استحکام خانواده ها و کاهش میزان طلاق در جامعه اقدامات جدی را انجام دهند. به همین منظور برآن شدیم تا در این پژوهش به بررسی میزان طلاق، علل و نتایج آن در کشور جمهوری اسلامی ایران بپردازیم.

پیشینه های تحقیق

خانواده از نظر صاحب نظران حوزه های علوم اجتماعی تعاریف متفاوتی از خانواده وجود دارد اما در مجموع می توان گفت، خانواده عبارت است از گروهی که شامل: پدر، مادر و فرزندان که در مکان واحدی زندگی می کنند، اقتصاد مشترکی دارند و مبتنی بر حقوق، مناسبات و تکالیف فردی و جمعی است. (قرائی مقدم، ۱۳۸۲).

آسیب های اجتماعی به هر عمل فردی یا جمعی اطلاق می شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد جمعی رسمی و غیر رسمی جامعه، محل فعالیت کنش گران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا منع اخلاقی و اجتماعی روبرو می گردد. (امیری و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۲)

در فقه اسلامی طلاق عبارت است از زائل کردن قید ازدواج با لفظ مخصوص. طلاق به معنای قطع رابطه زناشویی در زمان حیات زوجین به درخواست یکی از زوجین یا هر دو. (صفائی و امامی، ۱۳۹۳).

از نظر صاحب نظران حوزه های علوم اجتماعی تعاریف متفاوتی از خانواده وجود دارد اما در مجموع می توان گفت، خانواده عبارت است از گروهی که شامل پدر، مادر و فرزندان که در مکان واحدی زندگی می کنند، اقتصاد مشترکی دارند و مبتنی بر حقوق، مناسبات و تکالیف فردی و جمعی است. (قرائی مقدم، ۱۳۸۲)

رضایی و دیگران در پژوهشی، تعاملات عاطفی زوجین و نقش آن در طلاق عاطفی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن ها نشان داد تغییر وضعیت پذیرش بدون قید و شرط اولیه به پذیرش توأم با قید و شرط فراوان، ازدواج اجباری و بدون عشق و، علاقه فقدان دوره نامزدی و آشنایی اولیه، عدم اختصاص زمان کافی برای ابراز علاقه و محبت به خانواده، تعاملات اجتماعی ضعیف، لج و لجبازی و مشکلات عاطفی حل نشده قبلی از مهم ترین عواملی هستند که در طلاق عاطفی و اقدام به طلاق زوجین مؤثر بودند. همچنین تعاملات عاطفی منفی زوجین نقش کلیدی در ایجاد و گسترش طلاق عاطفی و اقدام به طلاق دارند و لازم است قبل از ازدواج، آگاهی کافی به زوجین در خصوص آن گونه های تعاملات و نقش آن هادر تخریب زندگی داده شود. (رضایی، ۱۳۹۶، ۱)

نتایج پژوهش حکیم و زاهدی فر تحت عنوان "علل طالق و راهبردهای کاهش آن از دیدگاه قرآن" نشان می دهد که عدم توجه یا کم توجهی به نیاز جنسی همسر؛ هم کفو نبودن؛ ضعف یا فقدان مبانی اعتقادی و مذهبی زن و شوهر؛ عدم شناخت متقابل جایگاه یکدیگر و وظایف خود نسبت به دیگری؛ سوء خلق؛ اضطراب؛ دنیا خواهی و دنیاگرایی و پرداختن به تجمعات؛

کراهت داشتن زوجین از یکدیگر؛ همسر دیگر و تهمت زدن از مهم ترین علل و عوامل موثر بر طلاق زوجین می باشند. (حکیم و زاهدی فر، ۱۳۸۹، ۳۴۵)

نظری در پژوهشی (۱۳۹۴) با عنوان " بررسی آثار و پیامدهای طالق بر خانواده و جامعه " به بررسی و شناسایی پیامدهای طلاق می پردازد. نتایج پژوهش وی گویای این حقیقت اند که، مشکلات اجتماعی و فرهنگی، مشکلات روحی روانی، اقتصادی، بحران ارزش ها، بحران وجدان جمعی، کند شدن روند پیشرفت جامعه و بحران رضایت، مهم ترین پیامدهای طلاق می باشند. (نظری، ۱۳۹۴، ۱۴ تا ۹)

باستانی و دیگران در پژوهشی که (۱۳۹۰) با عنوان " پیامدهای طلاق عاطفی و استراتژیهای مواجهه با آن " انجام دادند ، مواجهه زن با فشارها و مشکلات روحی، حساس حقارت و خرد شدن شخصیت زنان، بیماریهای عصبی برخی زنان، مواجهه فرزندان با مشکلات روحی و رفتاری، اضطراب فرزندان، فرار دختران از خانه را به عنوان مهم ترین پیامدهای طلاق ذکر کرده اند. (باستانی و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۴۷)

پژوهشی با عنوان " مطالعه ی طولی در مورد مشکلات زناشویی و طلاق ناشی از آن " به وسیله ی آماتو و راجرز (۱۹۹۷) در آمریکا و به روش پانل (مطالعه ی طولی) انجام گرفت . مطالعات آن ها نشان داد که مشکلات نکاحی ، خیانت جنسی، حسادت، نوشیدن الکل، ولخرجی در پول، بد اخلاقی، عدم ارتباط و عصبانی بودن میزان طلاق را افزایش می دهند . در این میان رابطه ی جنسی نامشروع پیش بینی کننده قوی برای طلاق بود (غیائی و همکاران، ۱۳۸۹، ۸۰)

توماس و ریان (۲۰۰۸) در مطالعه کیفی در میان زنان طلاق گرفته نشان دادند که طلاق در عین حال که یک تجربه شخصی منفی است، می تواند فرصت هایی برای رشد فردی به ویژه برای برخی از زنان باشد. (بنی هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹، ۲۰۴)

در پژوهشی توسط گایر (۲۰۱۰) که بر روی ۴۰۲ مسلمان مطلقه در امریکای شمالی انجام شد نتایج زیر بدست آمد: بالاترین مقدار پاسخ دهنده ها در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال بودند و در ۵-۲ سال اول ازدواج بسر می بردند . در اکثر موقعیت ها، زنان متقاضی طلاق بودند، در این تحقیق دلایل طلاق به ترتیب اهمیت عبارت بودند از : ناسازگاری، خشونت شامل خشونت عاطفی، کلامی، فیزیکی و جنسی، سوء استفاده مالی، دخالت خانواده و خیانت. (هنریان و یونسی، ۱۳۹۰، ۱۳۴)

چارچوب نظری

نظریه همسان همسری:

بر اساس این نظریه هر قدر درجه همگونی همسران بیشتر باشد، زناشویی آنان استوارتر و پایدارتر است. در مجموع می توان گفت که تقریباً تمامی نظام های همسرگزینی، متمایل به ازدواج همسان هستند که این خود می تواند نتیجه تمایل به معامله گری و مبادله ارزش های معنوی و دارایی های مادی باشد. به عقیده هیل، افراد مایلند همسری برگزینند که بیشتر همسانشان باشد تا ناهمسانشان و چنانچه این قاعده به دلایلی رعایت نگردد، احتمالاً زوجین دچار ناسازگاری و در نهایت جدایی می شوند. باور من می گوید؛ انسان دانسته یا ندانسته در پی گزینش همسری است که صفات همگون با او داشته باشد. افراد، در تمامی سنین در میدانی فراخ تر از آن که تصادف بتواند بر آن کارگر باشد، با کسانی وصلت می کنند که از نظر موقعیت زناشویی همانند خودشان باشد. این نظریه، استحکام خانواده را ناشی از وجود ویژگی های همسان میان زن و شوهر می داند. همسانی میان دو فرد نه تنها آنان را به سوی یکدیگر جذب می کند، بلکه پیوند و وصلت ایشان را استوار می سازد. به سخن دیگر، ناهمسانی ها میان دو همسر سرچشمه کشمکش های خانوادگی است. (قاسمی و ساروخانی، ۱۳۹۳، ۱۵)

نظریه شبکه:

درجه تفکیک نقش های زن و شوهر را با میزان تراکم شبکه ای که زوجین، بیرون از خانه برای خود حفظ می کنند، همبسته می داند. هرچه ارتباط ایشان با شبکه های خویشاوندان، دوستان و همسایگان نزدیک تر و هرچه این شبکه ها متراکم تر باشند، رابطه زن و شوهر به عنوان زوج زناشویی تفکیک شده تر بوده و بیشتر تابع سلسله مراتب است. عکس قضیه نیز صادق است، هرچه شبکه ها پراکنده تر باشند، نقش های مردانه و زنانه نشانگر جدایی و تفکیک هستند. اگر زن و شوهر، هر دو به شبکه ای متراکم تعلق داشته باشند و این شبکه ها حفظ شوند، ازدواج صرفاً به همین روابط موجود تحمیل می گردد، به نحوی که زوجین فقط به سوی فعالیت هایی که شبکه، مجاز می داند کشانده می شوند. در این حالت، تفکیک خشک و انعطاف ناپذیر نقش ها امکان پذیر می گردد، بنابراین، نظریه شبکه بر روابط زوجین و شبکه خویشاوندی تأکید دارد و بیان می کند که هر چه روابط بین شبکه کمتر و سست تر باشد، زوجین وظایف خود را بهتر انجام می دهند. پس اگر شبکه قوی باشد، زوجین خود نمی توانند تصمیمات لازم را اتخاذ کنند، چرا که باید بر اساس شرایط و روابط شبکه عمل کنند و دخالت دیگران را در زندگی خود قبول کنند. این مسئله، می تواند زمینه بروز اختلافات در خانواده را به وجود آورد و در نتیجه ی دخالت دیگران، خانواده دچار انحلال شود. (صداقت و اسدیان، ۱۳۹۳، ۱۰۲)

نظریه تضاد ارزش ها

تغییر در مناسبات و دگرگونی های هنجاری در جوامع در حال گذار، مشکلاتی را بوجود آورده است که نتیجه تضاد نوگرایی و پابندی به سنت های دینی و تشدید تخصص بین نسل ها شده است. رشد نوگرایی در خانواده های ایرانی به صورت تغییر شغل در حمایت های اجتماعی خانواده، دسترسی به شبکه های ارتباطی، افزایش حضور زنان در حوزه عمومی، کاهش فرزند اوری و کم رنگ شدن باورهای مذهبی، ظهور شکل های جدیدی از خانواده، تغییر در چگونگی حیات عاطفی خانواده ها و ... می باشد که می تواند به تغییر شکل یا فرسایش سرمایه فرهنگی و اجتماعی خانواده ها و افزایش طلاق بیانجامد. بر اساس این نظریه، تغییر شدید در مناسبات خانواده ها و دگرگونی در هنجارهای تنظیم کننده ارتباطات خانواده ها، منجر به خلق خانواده هایی با سطوح مختلف شده که ازدواج میان افراد را با مشکل مواجه ساخته است. (رشید و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۲۱)

نظریه ی منزلت اجتماعی قشر بندی اجتماعی

بر اساس این نظریه، افراد با منزلت اجتماعی متفاوت، انتظارات متفاوتی از رفتار دیگران دارند. همچنین خانواده ها با منزلتهای متفاوت اجتماعی، به دلیل نابرابریهای اقتصادی - اجتماعی، توان همنوایی و سازگاری با تغییرات و دگرگونی سریع را نداشته و دچار هنجاریهای اجتماعی میشوند. در چنین شرایطی ناسازگاریهای زناشویی شکل گرفته و طلاق رخ میدهد. بنابراین منزلت اجتماعی با تحت تأثیر قرار دادن جنبه های مختلف زندگی، بر پدیده ی طلاق نیز تأثیر می گذراند. (فاتحی دهاقانی و نظری، ۱۳۹۰، ۲۶)

روش پژوهش

این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه ای صورت گرفته است. در این پژوهش میزان طلاق در ایران با استناد به آمار های سازمان ثبت احوال کشور مورد بررسی قرار گرفت. ابزار جمع اوری اطلاعات و همچنین علل و عوامل گوناگون مؤثر بر طلاق و پیامدهای آن با استفاده از مطالعات کتابخانه ای مانند پایان نامه ها، کتب، مقالات مرتبط با پدیده طلاق انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش، تحقیقات انجام شده در حوزه طلاق طی یک دهه اخیر (۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱) در ایران است. ابتدا با جستجو در وبسایت های پژوهشی و سازمان ثبت احوال ایران مقالات علمی پژوهشی، پایان نامه ها و طرحهای پژوهشی و داده های آماری در زمینه طلاق در بازه زمانی مورد نظر جمع اوری و تنظیم شدند. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش تحلیل محتوای تلخیصی انجام گرفته است. سپس داده های مورد نظر در قالب جدول و نمودار استخراج و تنظیم

گردید. در نهایت، با تجميع جدول ها و دسته بندی اطلاعات، یافته ها به صورت توصیفی و تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل و بررسی قرار گرفتند.

یافته های پژوهش

۱- تعداد

در کشور طی

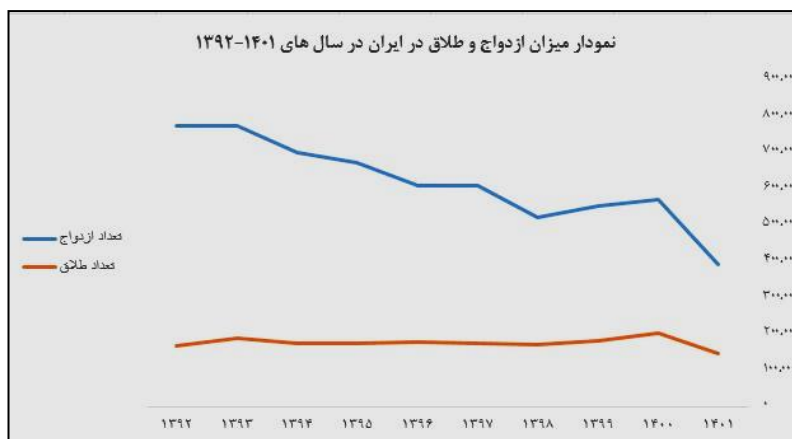
۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

جدول شماره

ازدواج و طلاق

سال های

نسبت ازدواج به طلاق	تعداد طلاق	تعداد ازدواج	ازدواج و طلاق سال
۳ به ۱	۱۴۶۴۱۰	۳۹۱۶۴۹	۱۴۰۱
۳ به ۱	۲۰۱۰۵۹	۵۶۸۵۴۵	۱۴۰۰
۳ به ۱	۱۷۹۸۲۳	۵۵۳۸۹۵	۱۳۹۹
۳ به ۱	۱۷۱۲۴۶	۵۲۱۲۴۴	۱۳۹۸
۳ به ۱	۱۷۵۶۰۴	۶۰۸۴۱۶	۱۳۹۷
۳ به ۱	۱۷۹۶۹۷	۶۰۸۸۵۰	۱۳۹۶
۴ به ۱	۱۷۴۹۸۳	۶۶۹۷۹۱	۱۳۹۵
۴ به ۱	۱۷۴۱۱۷	۷۰۰۲۷۵	۱۳۹۴
۴ به ۱	۱۸۹۹۵۱	۷۷۰۷۳۸	۱۳۹۳
۴ به ۱	۱۶۸۶۷۵	۷۷۰۷۳۸	۱۳۹۲

نمودار شماره ۱ - تعداد ازدواج و طلاق در کشور طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱

نتایج و یافته های جدول شماره یک نشان می دهد که میزان طلاق در کشور به نسبت ازدواج دارای فراز و نشیب هایی می باشد. کمترین میزان طلاق در کشور در سال ۱۴۰۱ با ۱۴۶۴۱۰ و بیشترین میزان طلاق در سال ۱۴۰۰ با ۲۰۱۰۵۹ ثبت شده است. از سوی دیگر در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به ازای هر ۴ ازدواج ۱ طلاق صورت گرفته و در ساله ای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ به ازای هر ۳ ازدواج ۱ طلاق انجام گرفته است. نتایج نمودار شماره یک نشان می دهد که میزان طلاق در کشور سیر صعودی داشته و به

نسبت ازدواج

گرفته افزایش

داشته است.

استان های دارای

بیشترین تعداد

سال	کم ترین تعداد طلاق	بیشترین تعداد طلاق
۱۴۰۱	کهرکیلویه و بویر احمد	تهران
	۸۰۲	۲۷۳۱۴
۱۴۰۰	ایلام	تهران
	۹۸۶	۳۷۳۸۱
۱۳۹۹	ایلام	تهران
	۸۷۱	۳۳۳۲۶
۱۳۹۸	ایلام	تهران
	۷۸۹	۳۱۲۴۲
۱۳۹۷	ایلام	تهران
	۸۷۴	۳۲۸۲۸
۱۳۹۶	ایلام	تهران
	۸۸۱	۳۷۲۹۹
۱۳۹۵	ایلام	تهران

داشته و به

های صورت

قابل ملاحظه ای

جدول شماره ۲ -

کم ترین و

طلاق در کشور

۳۶۸۱۷	۷۸۳	
تهران	ایلام	۱۳۹۴
۳۶۰۶۶	۷۵۸	
تهران	ایلام	۱۳۹۳
۳۸۸۷۱	۶۸۶	
تهران	ایلام	۱۳۹۲
۳۴۴۴۲	۶۳۹	

نتایج جدول شماره ۲ نشان می دهد از مجموع تعداد طلاق ثبت شده در سال های ۱۳۹۲ تا سال ۱۴۰۰ در کشور کمترین طلاق به ترتیب مربوط به استان های ایلام و بیشترین میزان طلاق مربوط به استان تهران بوده است. در سال ۱۴۰۱ کمترین میزان طلاق با ۸۰۲ مورد مربوط به استان کهگیلویه و بویر احمد و بیشترین میزان طلاق با ۲۷۳۱۴ مربوط به استان تهران می باشد. از سوی دیگر کمترین میزان طلاق در ایلام در سال ۱۳۹۲ با ۶۳۹ مورد و بیشترین میزان در سال ۱۴۰۰ با ۹۸۶ مورد بوده است. کمترین میزان طلاق در تهران نیز در سال ۱۴۰۱ با ۲۷۳۱۴ مورد و بیشترین میزان در سال ۱۳۹۳ با ۳۸۸۷۱ مورد بوده است. آنچه در این جدول بیشتر به چشم می آید حضور دو استان ایلام با کمترین میزان طلاق و استان تهران با بیشترین

میزان طلاق در کشور می باشد که نیازمند تامل در علل و عوامل موثر بر آن است. تجزیه و تحلیل داده های موجود در جدول نشان می دهد با وجود اینکه میزان طلاق با فراز و نشیب هایی همراه بوده و در برخی سال ها کاهش یافته است با وجود این فراز و نشیب ها، طلاق در سالهای مورد نظر افزایش قابل توجهی داشته است

جدول شماره ۳- مهم ترین علل و عوامل طلاق

برخی از پیامدهای طلاق	
مردان	- نگرانی از سرنوشت فرزندان- اختلالات و انحرافات جنسی- احتمال افزایش بزهکاری- خشونت-
زنان	- افسردگی- گوشه گیری و انزوا- نداشتن انگیزه جهت ادامه زندگی- فساد اخلاقی- خودکشی- و...

مهم ترین علل و عوامل طلاق	
اجتماعی	- اعتیاد- ازدواج اجباری- سنت های غلط - دخالت های اطرافیان- خشونت های خانوادگی- تعدد زوجین
اقتصادی	- فقر- تجمل گرایی- بیکاری- سخت گیری در نفقه- خرده گیری نسبت به شغل
فرهنگی	- اختلافات مذهبی و فرهنگی- خیانت- تعصبات بی جای فرهنگی
فردی و شخصی	- مصرف مواد مخدر- قماربازی- اختلاف سنی- اختلالات روحی و روانی- دروغگویی
فرزندان	- فراز دختران از خانه- افت تحصیلی- ترک تحصیل- احساس عدم امنیت- پرخاشگری- بزهکاری- اختلال هویت- خشونت های اجتماعی- و...

نتیجه گیری

تمدن ایران از دیرباز به عنوان یکی از تمدن های کهن و ماندگار تاریخ جهان مورد توجه مورخان، اندیشمندان و پژوهشگران زیادی قرار گرفته است. در این تمدن کهن خانواده ایرانی جایگاه ویژه ای در ادوار و اعصار کهن داشته است. از آن جا که خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی و فرهنگی، نقش بسیار والایی در تربیت انسان ها و جامعه پذیری آن ها داشته، همیشه مورد توجه صاحب نظران، روانشناسان و جامعه شناسان قرار داشته است. برهیچ کس پوشیده نیست که جامعه ای سالم، نیازمند خانواده ای

پایدار و سالم خواهد بود. دلایل متعددی باعث برهم زدن استحکام خانواده می شود که این ناپایداری منجر به بروز پدیده ای به نام طلاق خواهد شد.

نتایج و یافته های این پژوهش نشان می دهد که بین سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به ازای هر ۴ ازدواج ۱ طلاق و در سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ به ازای هر ۳ ازدواج ۱ طلاق صورت گرفته است بیشترین میزان طلاق در ایران در سال ۱۴۰۰ و کمترین میزان آن در سال ۱۴۰۱ اتفاق افتاده است. در مجموع، تهران بیشترین و ایلام کمترین میزان طلاق در ایران را در سال های مورد نظر به خود اختصاص داده اند.

طلاق به عنوان یک پدیده اجتماعی با توجه به جوامع مختلف و شرایط موجو در آن ها می تواند علل و عوامل متفاوتی داشته باشد. بررسی اسناد و مدارک در این پژوهش نشان می دهد که طلاق در ایران نیز تحت عوامل مختلفی اتفاق می افتد. عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و عوامل فردی و شخصی از مهم ترین عوامل موثر بر وقوع طلاق در ایران هستند. به لحاظ جامعه شناسی، تغییر ارزش ها و نگرش ها، قشر بندی های اجتماعی، هنجارهای اجتماعی، تحصیلات و ... می توانند منجر به بروز پدیده ی طلاق در جامعه گردند.

پیامدهای طلاق و از هم پاشیدگی کانون خانواده یکی از معضلات مهم و نگران کننده اجتماعی است. طلاق با این که در بعضی مواقع راه گشاست ولی همچون طوفانی عمل می کند که کسی از آسیبهای آن در امان نیست. پیامدهای ناشی از طلاق نه تنها می تواند بر روی کلیه ی اعضای خانواده از جمله مادر، پدر و فرزندان تاثیر منفی بگذارد بلکه موجب از هم گسیختگی ساختار کلی جامعه شود. خشونت، خودکشی، بزهکاری، افت تحصیلی فرزندان، نا امیدی برای ادامه زندگی و غیره از مهمترین پیامدهای ناشی از طلاق در خانواده است.

بنابراین نتایج این تحقیق، با دیدگاههای نظری این پژوهش: همسان همسری، تضاد ارزش ها و انتخاب عقلانی و نظریه شبکه که به بررسی و تحلیل جامعه شناختی از طلاق می پردازند، مطابقت داشته و رشد نگران کننده طلاق، علل و عوامل و پیامدهای طلاق در این پژوهش مورد تاکید و تایید دیدگاههای نظری فوق می باشد. همچنین، صدیقی ارفعی و نیازی (۱۳۹۰)، بروس کوئن (۱۳۹۵)، روشنی و همکاران (۱۳۹۸)، کریمی (۱۳۹۲)، گیدنز (۱۳۸۹)، توسلی و غیاثی (۱۳۹۰)، پور شهباز طولارود (۱۴۰۱) و فولادیان و شجاعی قلعه نی (۱۳۹۹) در تحقیقات خود به نتایج مشابهی دست یافته اند. بنابراین نتایج این پژوهش تا حدود زیادی با رویکردهای ذکر شده در پژوهش و تحقیقات بسیاری از محققین و پژوهشگران همسو و هماهنگ می باشد.

بنابراین گسترش نگران کننده پیامدهای ناش از طلاق به عنوان یک پدیده اجتماعی نه تنها کانون گرم خانواده را با خطر مواجه می سازد بلکه می تواند ساختار کلی جامعه را به سوی از هم گسیختگی سوق دهد که نتیجه آن چیزی جز بروز انواع مشکلات روحی و روانی و آسیب های اجتماعی در سطح جامعه نخواهد بود. لذا با توجه به اهمیت خانواده در ایران اسلامی، ضروری است که مسئولین، برنامه ریزان و دست اندرکاران مربوطه، جهت کاهش و کنترل این پدیده اجتماعی تلاش کنند.

پیشنهادهای

- پیشنهاد می شود که خانواده والدین قبل از ازدواج شرایط آشنایی بیش تری را برای فرزندانسان فراهم کنند تا با شناخت بیشتر نسبت به یکدیگر، اختلافات بین آنان در زندگی تا حد زیادی کاهش یابد.
- آموزش های خصوصی و عمومی از طریق نهادهای اجتماعی نسبت به شیوه های همسر داری و روابط زناشویی می تواند تا حد زیادی اختلافات بین زوجین را کاهش دهند.
- مشاوره قبل از ازدواج از جمله راههای پیشگیری از طلاق می باشد. مشاورین خانواده می توانند زوجین را در روند زندگی سالم و پیوندهای صحیح زناشویی و روابط سالم میان آن ها هدایت و یاری نمایند.
- فرهنگ سازی در جامعه، اشاعه فرهنگ ازدواج و خانواده سالم، تبیین اهداف ازدواج از مواردی هستند که می تواند تا حد زیادی اختلافات و درگیری های درون خانواده را کاهش داده و منجر به استحکام بیشتر خانواده ها گردد.
- فراهم کردن زمینه ی اشتغال و مهارت آموزی کافی، مسکن، تشویق جوانان به ازدواج به موقع و ... از مهم ترین موضوعاتی هستند که می تواند در صیانت از استحکام و کارایی خانواده نقش بسزایی دارد.

منابع و مواخذ

- امیری، مجتبی و پور موسوی، سید موسی و صادقی، منصوره (۱۳۹۲). "مطالعه آسیب های اجتماعی ناشی از حاشیه نشینی در منطقه ۱۹ شهرداری تهران از دیدگاه مدیران شهری". فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، زمستان-۱۳۹۲، شماره پنجم، ص ۱۲.
- باستانی، سوسن، گلزاری، محمود و روشنی، شهره (۱۳۹۰). "پیامدهای طلاق عاطفی و استراتژیهای مواجهه با آن". سال هفتم، شماره ۲۶، تابستان ۱۳۹۰. ص ۲۴۷.
- پور شهباز طولارود، علی اکبر (۱۴۰۱). "بررسی علل اجتماعی گرایش به طلاق و راهکارهای موثر جهت کاهش طلاق". نهمین کنفرانس بین المللی دانش و فناوری علوم تربیتی، مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران.
- توسلی، عباس و غیاثی ندوشن، علی (۱۳۹۰). "عوامل اجتماعی موثر بر طلاق طی دهه های اخیر (مورد مطالعه استان یزد سال ها ۸۶-۸۰)". مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران. سال سوم، شماره چهارم، پاییز ۱۳۹۰.

- حسینی، محمد رضا، هدایتی، منصوره و محمد زاده، فاطمه (۱۳۹۶). "فرا تحلیل مطالعات انجام شده درباره نگرش به طلاق در سالهای ۱۳۸۲-۱۳۹۴". مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره یازدهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۶، ص ۱۲۹.
- حکیم، سید منذر و زاهدی، فریتول (۱۳۸۹). "علل طلاق و راهبردهای کاهش آن از دیدگاه قرآن". فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، سال سیزدهم، شماره ۲۹، پاییز ۱۳۸۹، ص ۳۴۹.
- رشید، خسرو، حسنون، فضل الله، نبی زاده، صفدر و رشتی، عابده (۱۳۹۸). "بررسی عوامل برون فردی موثر بر طلاق عاطفی در میان زنان". مطالعات زن و خانواده، دوره ۷، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸، ص ۱۲۱.
- روشنی، شهره، تافته، مریم و خسروی، زهره (۱۳۹۸). "فرا تحلیل پژوهش های طلاق در ایران در دو دهه اخیر- ۱۳۷۷- ۱۳۹۷) و ارائه راهکارهای کاهش طلاق و پیامدهای منفی آن برای زنان و فرزندان". زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۷، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸.
- رضایی، علی محمد، میرزاده کوهشاهی، فرشته و یعقوبی ترکی، الهام (۱۳۹۶). "تعاملات عاطفی زوجین و نقش آن در طلاق عاطفی و اقدام به طلاق: یک پژوهش کیفی". فصلنامه خانواده پژوهی، سال سیزدهم، شماره ۵۲، زمستان ۱۳۹۶، ص ۱.
- سادات بنی هاشمی، فریبا، علی مندگاری، ملیحه، کاظمی پور، شهلا و غلامی فشارکی، محمد (۱۳۹۹). "بررسی علل، پیامدها و راهکارهای کاهش طلاق در ایران با رویکرد دلفی فازی". مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال هفدهم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۹، ص ۲۰۹ و ۲۱۰.
- سازمان ثبت احوال ایران. www.sabteahval.ir
- ستوده، هدایت الله (۱۳۸۴). "جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران". (چاپ اول). تهران: انتشارات ندای آریانا.
- صادقی فسایی، سهیلا و مریم ایثاری (۱۳۹۱). "تحلیل جنسیتی از زندگی پس از طلاق: مطالعه کیفی"، زن در سیاست و توسعه، دوره اول، شماره ۳: ص ۶.
- صداقت، کامران و اسدیان، عقیل (۱۳۹۳). "تبیین جامعه شناختی عوامل اجتماعی موثر بر طلاق (مطالعه موردی: شهرستان قایم شهر)". جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و پنجم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۳، ص ۱۰۲.

- صدرا لاشرافی، مسعود، خندکدار طارسی، معصومه، شمخانی، اژدر و یوسفی افراشته، مجید (۱۳۹۱). "آسیب شناسی طلاق (علل و عوامل) و راهکارهای پیشگیری از آن". مهندسی فرهنگی، سال هفتم، شماره ۷۳ و ۷۴، بهمن و اسفند ۹۱. ص ۲۹.
- صدیقی ارفع، فریبرز و نیازی، محسن (۱۳۹۰). "جامعه شناسی طلاق". (چاپ اول). تهران، انتشارات سخنوران.
- صفائی، حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۳). "حقوق خانواده، جلد اول: نکاح و انحلال آن (فسخ و طلاق)". (چاپ سیزدهم). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- غیائی، پروین، معین، لادن و روستا، لهراسب (۱۳۸۹). "بررسی علل اجتماعی گرایش به طلاق در بین زنان مراجعه کننده به دادگاه خانواده شیراز". فصلنامه زن و جامعه، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۹. ص ۴۱۰.
- فاتحی دهاقانی، ابوالقاسم؛ نظری، علی محمد (۱۳۹۰). "تحلیل جامعه شناختی عوامل مؤثر بر گرایش زوجین به طلاق در استان اصفهان". مطالعات امنیت اجتماعی. شماره ۲۵، ص ۲۶.
- فولادیان، مجید و شجاعی قلعه نی، مینا (۱۳۹۹). "مطالعه جامعه شناختی فرایندهای وقوع طلاق". فصلنامه خانواده پژوهی، سال شانزدهم، شماره ۶۲، تابستان ۱۳۹۹.
- قاسمی، علیرضا و ساروخانی، باقر. "عوامل اجتماعی طلاق و سلامت روانی اجتماعی در زوجین متقاضی طلاق توافقی و غیر توافقی". فصلنامه فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده، سال هشتم، شماره ۲۶، بهار ۱۳۹۳، ص ۱۵.
- قرآن کریم، سوره نساء، آیه ۳۵.
- قرائی مقدم، امان اله (۱۳۸۲). "مبانی جامعه شناسی". (چاپ چهارم). تهران، انتشارات ابجد.
- کاملی، محمدجواد (۱۳۸۶). "بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در جامعه ایران با توجه به آمار و اسناد موجود". فصلنامه دانش انتظامی. سال نهم، شماره سوم، ص ۱۸۸ و ۱۸۹.
- کریمی، مهدی (۱۳۹۲). "بزهکاری اطفال". (چاپ اول). مشهد، انتشارات فرهنگی و هنری ضریح آفتاب.
- کوین، بروس، ۱۳۹۵، "درامدی به جامعه شناسی". ترجمه محسن ثلاثی. چاپ سی و پنجم. انتشارات توتیا.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۹). "جامعه شناسی". ترجمه: منوچهر صبوری. (چاپ بیست و چهارم). تهران، انتشارات نشر نی.

- مرادی، علی و فرخی، ماندانا (۱۴۰۰). "عوامل اجتماعی موثر بر نگرش افراد به مقوله طلاق (مورد مطالعه زنان متأهل اسلام آباد غرب)". زن و مطالعات خانواده، سال سیزدهم، شماره ۵۱، بهار ۱۴۰۰، ص ۸۱.
- نظری، ساره (۱۳۹۴). "بررسی آثار و پیامدهای طلاق بر خانواده و جامعه". کنفرانس سالانه رویکردهای نوین پژوهشی در علوم انسانی. دیماه ۱۳۹۴، ص ۹ تا ۱۴.
- هنریان، مسعوده و یونسی، سیدجلال (۱۳۹۰). "بررسی علل طلاق در دادگاه های خانواده تهران". فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی شماره سوم، سال اول، تابستان ۱۳۹۰، ص ۱۳۴.

Investigating the rate of divorce in Iran, factors and consequences

(years 1392-1400)

***Yaghoob Dorostkar Ahmadi**

M A of Sociology, Payame Noor University of Iran.

***Sedigheh movafegh**

PHD student of political geography, Khwarazmi University, Tehran, Iran.

Abstract

The family is the first and most important social institution that has the role of socialization of people in the society. If the solidarity between its members, especially the parents, is shaken, it will collapse and lead to the phenomenon of divorce. Divorce as one of the social damage in every society has different causes and reasons and can have harmful results for family members and society. The present study examines the rate of divorce in Iran, its causes and results in the years 2013-2014. The current research is a type of library studies, the data and information of which have been collected through various study sources. The analysis of the data has been done through summary content analysis. The results of this research show that the rate of divorce in Iran has grown significantly and is influenced by factors such as social, economic, cultural and individual factors, which will not only have irreparable consequences for family members. It will also cause problems for the overall structure of the society.

Keywords: family, social harms, divorce